

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Cumhuriyet Dönemi İdeolojisinde İdeal Köy Söylemine Bir Örnek: Başpınar Halkevi Dergisinde Köy ve Köylü İmgesi

Village and Peasant Image in Başpınar Halkevi Journal: An Example of The Ideal Village Discourse in The Republican Period Ideology

Tülay AYDIN^{a*}

^a Arş. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Kahramanmaraş / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0003-0308-1240

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 28 Nisan 2020

Kabul tarihi: 4 Kasım 2020

Anahtar Kelimeler:

Tek Parti,

Başpınar Dergisi,

Köy,

Köycülük,

Öğretmen

ARTICLE INFO

Article History:

Received Apr 28, 2020

Accepted Nov 4, 2020

Keywords:

The Single Party,

Başpınar Journal,

Village,

Peasantry,

Teacher

ÖZ

Bu çalışma Başpınar Halkevi Dergisinde işlenen köycü söylemi ve köycü politikasını ele almaktadır. Dergide yer alan şiir, yazı, makale ve oyunların ele alınması ile ulusal köycülük politikasının yerelde nasıl yankılandığı sorusu cevaplanmaktadır. Ulusal politikaya paralel söylemlere yer verildiği görülen yazılar, derinlikten yoksun ancak asıl sorunlara da temas eder niteliktedir. Bu noktada çalışma, ulusal ve yerel söylemin birbiriyle uyumlu olduğunu ve her ikisinin de asıl amaca ulaşmak konusunda yetersiz kaldığı kanısındadır.

ABSTRACT

This study deals with peasant discourse and peasantry policy of the Journal of Başpınar Public House. Also, this study tries to answer the question of how the national peasantry policy has been seen locally. It is seen that writings are parallel with the national policy and they touch on the main problems. However, it can be said that these writings are deprived of depth. At this point, this study has concluded that the national and local discourse are compatible with each other and both are insufficient to reach the main purpose.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: tlyaydn05@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

The main purpose of the peasantry policy, which was one of the most important practices of the single party period, was to ensure development in the villages. This policy was implemented through various channels with the idea that development in the villages would also improve the state. At this point, one of these channels was public house journals. The Journal of Ülkü Public House (Ülkü Halk Evi), published in Ankara, was the pioneer of these journals, which started to be published in various parts of the country. This journal, which was a model for other journals of Public Houses in terms of content and method, at the same time became the spokesman of the nation state in many ways. In this regard, these journals both gave informative messages to the public and became spokesmen of national policy. One of these journals is the Journal of Başpınar Public House, which was published by Gaziantep Public House. Peasantry policy, which was one of the most important issues put into practice by the nation state, was dealt with by the Journal of Başpınar Public House like various journals. Likewise, the village and peasant policy has been supported by various ideological infrastructures for a long time. This study deals with the peasantry policy of the Başpınar Public House based on the problem of acceptance and implementation of national discourse locally.

The study focuses on the effects of national peasantry policy on local level. The policy of the peasantry, which was based on the principle of populism, focused on the idea of a classless and peaceful society. According to the peasant policy pioneered by Ziya Gökalp, the elite structure should have been in direct contact with the public. At this point, the government aimed to both create its own social infrastructure and start the development movement the rural-based country from here. In this view, if the villages and peasants are developed economically, socially and culturally, all channels of the state and society will also develop. Therefore, the first thing to do is to reach the village and the peasant. The teachers will be used as the most important tool in this process. Because they are the closest people to both the peasant and the state. In addition, the peasant is both naive people and needs to be trained. From this perspective, this study plans to deal with the harmony or incompatibility between local and general peasant discourses and compare them with national discourse by examining the poems, plays and articles existed in the journal of Başpınar Public House. At this point, on the one hand, the villagers are shown ignorant and neglected in misery, and on the other hand, they are advised not to leave their villages. However, if the village is supported enough and made attractive, it is shown as a place where the villager would always want to stay. For this reason, the first aim is to keep the peasants in the village.

This study reveals the main idea, ideology and practices of the peasant discourse in national politics and examines the peasant discourse of Başpınar Journal. The teacher model seen as the main practitioner of the peasant discourse was determined as the main target of the village development and the general frame work of the peasant policy was determined by the elite structure. To this end, the preparation of the Village Law was implemented as the first practice. This law prepared in 1924 introduced new provisions for villages in terms of administrative and economic aspects. The abolition of the Aşar tax with this law meant the elimination of the most important problem in the village and villagers since the Ottoman Empire. The state showed its view to the peasant by abolishing this tax. However, what the nation-state had to postpone for a long time about the village and the peasants was the law of the provision of land. This law, which was postponed because both local dynamics and different factors, tried to solve the village problem. In addition to the practices implemented, an imaginary image of the village remaining on paper shows that this elite structure is far from the reality of the village. In this regard, the Journal of Başpınar Public House draws a superficial village portrait rather than focusing on the main problems or offering a solution. At this point, it can be said that the main purpose of the journal is to hold peasants in village and to contribute to the nation state in this way. This study has concluded that the national and local discourse are compatible with each other and both are insufficient to reach the main purpose.

Giriş

Köy ve kır yerleşmesi zamanın giderek sanayileşen ve şehirleşen modernleşme ivmesine karşın her zaman önemini korumuştur. Modernleşme ve şehirleşmenin artmasıyla önemi giderek azaldığı düşünülen köy-kır yerleşmeleri, farklı politikaların konusu olmaya devam etmektedir. Bilhassa 20. yy'ın başı ile beraber köyler sanılanın aksine saflığın ve temizliğin bir özlemi olarak romantizmin merkezinde yer almaya başlamıştır. Ulus devletlerin giderek yaygınlaşması ve kendi değerlerini bir sosyal altyapıya dayandırma istekleri ise köycü söylemi iyice gündeme taşımıştır.

Köyü farklı kılan ve adeta ulus devletlerin yeniden odak noktasına almasına sebep olan birçok faktör mevcuttu. Uzaklık ve yer açısından diğer topluluklardan ayrılan belli bir coğrafi alana yerleşmiş, tarımla uğraşan, özel bir adı ve örgütlenmesi bulunan az nüfuslu insan birliği olarak tanımlanan (Ercan, 1993, s. 36) köy yerleşmesi kendine özgü bir kültürü, ekonomiyi, idari değerleri barındıran bir birimdir. Diğer sosyolojik bir tanımlamaya göre köy; geniş anlamda tarımla uğraşan, toplumun bütünü ile ilişkileri az ve eşgüdülemiş olan, toplumsal çevreden çok doğal çevreyle ilişki içinde bulunan, az sayıda ailelerden kurulu, anamalcı düzen öncesi özellikleri gösteren, az çok özerk topluluk olarak tanımlanmıştır. (Ozankaya, 1984, s. 79). Tanımların tamamında ortak görünen nokta kendine özgü yapısı içinde köyün kapalı bir toplum yapısı göstermesi ve dolayısıyla değişim ya da gelişme diğer toplum merkezlerine göre daha dayanıklı olmasıydı. Bu dayanıklılık görüleceği üzere ya devlet gücü ya da devlet istemiyle beliren çeşitli elit grupların aktivitesini ortaya çıkaracaktır.

Köycülük söylemi 19.yy'da beklenildiği üzere yoğunlukla kapitalist ülkelerde ortaya çıkmış, köycü tepkinin içeriği ise giderek artan kentleşme ve şehirleşme yapıya karşıt bir söylemle oluşturulmuştur. Bunun en önemli sebebi sanayileşme ve şehirleşmeye bağlı olarak değişen bir sosyal yaşam ve yapının ortaya çıkmasıydı. Bu köycü söylem 20.yy'da ortaya çıkan 1917 Rus Devrimi de dâhil olmak üzere birçok köycü devriminde itici gücünü oluşturmuştur (Karaömerlioğlu, 2009, s. 284-285). Ancak sanıldığı aksine köycü akım direkt köy menşeli ya da köylülerin aktif bir rol aldığı devrimler değildi. Çoğu aydın ve seçkinci yapının isteği ve fikri önderliğiyle ortaya çıkmıştı. Örneğin Çarlık rejimine karşı Rusya'da ortaya çıkan Narodnik hareketin öncülüğünü yaptığı köycülük akımı, esasen köy temelli olmayan ama köylüye ve halka doğru gitmeyi hedefleyen bir aydın hareketi olarak değerlendirilmiştir (Köker, 1995, s. 111).

Dünyadaki köycülük akımına paralel olarak Türkiye'de de halka doğru gitme ve köylüyü organize etme çalışmaları aydınların öncülüğünde başlamıştır. Bu fikrin Türkiye'ye girişi Balkanlardan gelen aydınlar ve göçmen Türkler aracılığıyla gerçekleşmişti (Toprak, 2002, s. 1442). Köycülük akımı köye ilgi duyan ve köyü kalkınmanın temelini koyan bir aydın tipinin gelişmesi ile ortaya çıkmıştır. Bu aynı zamanda şehirde yaşayan aydının köy ve köy sorunlarına ilgi duyması gibi bir ironik durumu da beraberinde getirmiştir (Tütengil, 1975, s. 17). Aslında köylüyü hatırlamayan ve adeta kendi haline bırakmış olan Osmanlı Devleti döneminde devletin bir halk devleti olmaması ve sonraki kurum ve partilerinde kendilerini halkın üstünde görmesi, köylüye sırt çevrilmesine sebep olmuştu. Bunu sorumlusu olarak aydınları gösterenler de olmuştur (Tanyol, 1962, s. 223). Ancak şimdi ülkeye giriş yapan bu akımla birlikte acemi ve devlete karşı bir söylem geliştiremeyen ve savunmasız bırakılan köylünün en önemli müttefiki olarak aydınlar belirmişti. Bunun için Gökalp'in öncülüğünü yaptığı halka doğru hareketinin en önemli uygulama alanlarından biri Milli Mücadele yıllarında olmuştu. Milli Mücadele yılları köylüye adeta bir gönül borcu olan aydınların köye ve köylüye yönelişini başlatan ilk yıllardı. Bu yıllarda yüzyıllardır ötelenmiş olan köylüye karşı bir farkındalık oluşmaya başlamıştır. *Yaban* romanında Yakup Kadri'nin çizmiş olduğu portre adeta aydınlara Anadolu'yu hatırlatan ve köylünün hazin halinin sorumluluğunu onlara yükleyen bir görüntü içermekteydi (Tanyol, 1962, s. 230). Bu farkındalığa karşın köylü

konusunda hala tek sorumlu aydınlar olarak görülmekteydi. Öyle ki Milli Mücadele yılları halkçılık ilkesinin dillendirildiği ve uygulamaya geçirildiği yıllardır. Bu yıllarda Halide Edip önderliğinde *Köycüler Cemiyeti* kurulmuş ve aydınların köylüye doğru gitmesi gereğinden bahsedilmiştir. Reşit Galip'in de üyesi olduğu cemiyet, aydınları kitle hareketlerini ve köylüyü küçümsedikleri için eleştirmekteydi. Galip ve on beş hekim arkadaşının Batı Anadolu'daki köylere yerleşerek başlattığı bu hareket, köylüleri eğitmeyi hedefliyor ve aynı zamanda onlara yardım yapılmasını öngörüyordu (Karaömerlioğlu, 2006, s. 40-41).

Türkiye'deki köycü akımın çağdaş dünya örnekleri ile temel ortaklığı aydın temelli bir yaklaşım olarak ortaya çıkmasıydı. Ancak özellikle İttihat ve Terakki Cemiyetinin önemli bir söylemi olan köycülük, Batıdaki ve çağdaş devletlerdeki gibi temel ve tek bir felsefe üzerine kurulmamıştı. Cumhuriyet yönetiminin de bu bakış altında yürüttüğü köycülük politikası, hem şehirliliği önemseyip köylülüğü küçümseyen, Osmanlıyı sorgulayan hem de onun göz ardı ettiği köylüyü yüceltme temasını ele alan ilerlemeci bir bakış ile kurgulanmıştı (Karaömerlioğlu, 2009, s. 285). Aslında İTC döneminde de sistemli bir köylü söylemi üretilmemişti. Köylü bu yıllardan sonra Milli Mücadele yıllarında da ülkenin en geniş ve yoksul kesimini oluşturmaya devam etmişti. Keza bu yıllarda köylü nüfusun önemli bir kısmı yok olmuş kalan kısmı ise yerli hâkim güçlerin boyunduruğunda kalmıştı (Boratav, 2005, s. 37). Cumhuriyet ile beraber köycülük söylemi daha yoğun ve sistemli bir hal alırken uygulama boyutunda 1940'lı yıllara kadar çokta ciddi bir adım atılamamıştır. Köy Kanununun yürürlüğe konulması bu konuda atılan ilk ciddi adımı oluşturmuştu. Her ne kadar Kemalist idareciler cumhuriyet rejiminin, köy ve köylü konusunda imparatorluğun altı asırda yapamadığını sadece ilk on yılında yapmayı başardığını (Cumhuriyet, 29 Ekim 1933, s. 21) iddia etse de bu yıllarda çoğu kült sorunlara el atılmadığı bir gerçek olarak kalmıştır. Birçok soruna el atılmış ancak köyün temel sorunu olan toprak konusuna uzun bir süre el atılmamıştır.

Cumhuriyetin etkili köycü söyleminin en çok yankı bulmasının beklendiği alanlardan biri bu dönemde hızlı bir faaliyet gösteren halkevleri ve halkevlerinin çıkarmış olduğu dergileridir. Yerel dinamiklerin önemli bir sesi olarak ön plana çıkan halkevi dergileri, çeşitli içerikte yazılarıyla rejimin istediği şekilde halkı eğitmek, bilgilendirmek misyonunu yerine getirmekteydi. Çalışmada konu edinilen Gaziantep Başpınar Dergisi, 19 Şubat 1939 tarihinde halkevi bünyesinde yayına başlamış ve yaklaşık on yıl süre ile yayın hayatına devam etmiştir. Dergi çok partili hayata geçişle birlikte resmi bütçeden dergilere ayrılan ödeneğin kesilmesi nedeniyle Nisan 1949 yılında yayın hayatına son vermiştir. Aylık yayınlanan dergi, toplam 87 sayı olarak çıkarılmıştır. Derginin çok yönlü yazıları ile halkı bilgilendirici ve demokratik bir yaklaşım içinde yayınlar yaptığı görülmektedir (Temiz, 2006, s. 41). Köy ve köycülük söylemine geniş oranda yer veren dergide konu ile ilgili olarak birçok şiir, makale ve tiyatro oyunu yazılmıştır. Bu yayınların içerik ve nitelik olarak incelenmesiyle ulusal bazdaki köycü söylemin yereldeki izleri sürülecektir. Böylece ulusal bir köycü kalkınma planının yerelde nasıl yankı bulduğu, söylemsel bazda da olsa planın içerik ve mesajının nasıl algılandığı sorusu irdelenecektir. Bunun için öncelikle cumhuriyet devri köycü söylemin içeriği, temel ilke ve değerleri, hangi kanallar aracılığıyla yürütüldüğü ve ne oranda başarıya ulaşıldığı konusuna değinilecektir. Bu anlamda konu iktisadi ya da siyasi temellerinden ziyade ideolojik açıdan değerlendirilecektir.

Cumhuriyet İdeolojisinde İdeal Köy ve Köycülük Söylemi

19. yy'da Avrupa ve dünyanın çeşitli noktalarında bir ideolojik gelişim ve kalkınma atağının ana eksenini olarak ön plana çıkmaya başlayan köycülük akımı, Türkiye'de 1930'lu yıllarla birlikte dikkat çekmeye başlamıştır. Bu dönemde hem devrim ilkelerini benimseyecek bir sosyal taban oluşturmak hem ekonomik baskılar altında kalmış köylere bir kalkınma üssü haline getirmek hem de yıllarca ötelendiği düşünülen köylüyü koruyucu devlet gücüyle yüceltme amacı güdülmekteydi. Tek parti iktidarının 1935 yılında düzenlediği kendi parti

kurultayında program taslağına eklenen maddeler ile de köy ve köylü konusu daha ciddi olarak gündeme alınmış hatta bir yoruma göre de köyü ve köylüyü gündemine alarak programında yer veren ilk siyasi parti olmuştur (Köymen, 1935, s. 396). Partinin bu şekilde aktif bir köycülüğe yönelmesinin başlıca ekonomik ve siyasi sebepleri mevcuttu. Bilhassa ikisi de hemen hemen aynı yıllara denk gelen SCF deneyimi ve 1929 Dünya ekonomik bunalımı köycülük politikasını etkileyen iki temel olay olmuştur. Bu yıllarda yaşanan Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimi köy ve köylü politikasında önemli bir aşamayı oluşturmuştur. SCF'nin halktan gördüğü rağbet ve kitlelerin fırkaya gösterdiği ilgi, CHF'nin yeterli alt yapı ve tabandan yoksun olduğunu göstermiştir (Karaömerlioğlu, 2006, s. 52). Öte yandan yine aynı yıllarda yaşanan 1929 dünya ekonomik buhranı da yönetimi tarım politikasına yönlendirmiştir. Keza bunalımı sanayileşme ve şehirleşmenin yarattığı öngörülmüş ve süreçten ancak kuraklık probleminin çözüme erdirilmesi ve tarıma yönelerek çıkılacağı öngörülmüştü. Bu sebeple köylü yeniden gündeme alınıyordu (Karaömerlioğlu, 2006, s. 65).

Cumhuriyet idaresini köyü ve köylüyü temel alan politikalar yürütmeye iten en önemli sebeplerden biri, siyasi parti olarak CHP'nin bir sosyal tabana dayanma gereğinin ortaya çıkmasıydı. Dönemin genel yapısı ve istatistikî verileri de partinin bu tabanı köy ve köylüde bulmasını haklı bir gerekçeye dayandırıyor. Keza bu yıllarda ülke, bir tarım ülkesi niteliğindedir ve köylü nüfus yoğun görünmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında 13. 6 milyonluk toplam nüfusun 10. 3 milyonunu köylü nüfus oluşturmaktaydı (Köymen, 1999, s. 3-4). Bu verilerin yanında Türkiye'de köy ve köycülük söylemi tek taraflı bir bakıştan ziyade bütüncül bakışla ele alınan bir değişimi öngörmekteydi. Yani köycülük politikaları ne tek başına bir kültürel dönüşümü sağlama ne de siyasi bir taban oluşturma çabası olarak değerlendirilmeliydi. Her şeyden evvel erken cumhuriyet döneminde bu söylem, Batıdaki aksine sanayileşmemiş kırsal toplumlara özgü olarak, hem modernleştirilmesi gereken bir mekânı, hem de iktidarın taban bulacağı bir yeri tasavvur etmişti. Batının sanayileşmiş toplumlarında ise bu söylem daha ziyade romantik bir nitelik taşımış ve köycülük saflıktan ve doğallıktan uzaklaşan burjuva kesimlerine bir tepki olarak gündeme gelmiştir. Bu özellikle köyü ve kırsalı, yozlaşan dünyanın uzağında kalmış romantik bir yer olarak anan söylemi içermekteydi (Karaömerlioğlu, 2006, s. 55).

Cumhuriyet yönetimini köye iten önemli gerekçelerden biri de toplumun sadece köylü nüfusa ile değil köylü sayılabilecek bir şehirli nüfusa da sahip olmasından kaynaklanmaktaydı. Keza bu dönemde sorunu sadece köy nüfusu ile ilişkilendirmeden şehirli ve kentli nüfusunda köylü sayılabileceğinden bahsetmek gerekmektedir. Bu bağlamda kırsal köylülüğün yanı sıra kentsel bir köylülüğün de bahsetmek yerinde olacaktır (Chatterjee, 2006, s. 11). Bu sebeple köycülük konusu sadece köyü değil şehirli halkı da yakından ilgilendiren bir mevzu olarak değerlendirilmiştir (Sözer, 1947, s. 93). Bu açıardan bakılırsa köy ve köylü sorunsalı tüm ülkeyi ilgilendiren bir kültür meselesi haline almıştı. Tasarının tarihsel söylemi pek tabii ki eski rejimin olumsuz köylü politikalarından çıkarılan yargılardan oluşmaktaydı. Bu tasarı da elbette geçmişten gelen, ezilen ve kaderine terk edilmiş köylü imgesinin varlığı dikkat çekmekteydi. Buna göre Osmanlı Döneminde köylü, sadece vergi ve asker konusunda hatırlanmıştır (Ercan,1993, s. 49). Ancak sadece devlet değil aydınlarda köylüyü unutmuştur. Tonguç'un (1947) deyişiyle sadece devlet yönetimi değil Osmanlı aydınları da köylü kaynaklarından yetişmedikleri için köylünün ne kadar büyük bir kuvvet ve ilham kaynağı olduğunun farkına varamamışlardı.

Ülkenin yükselmesi köyden başlayacak adımlarla yapılabilecektir (Tütengil, b.t., s. 9). Nitekim hemen hemen bütün Kemalist köycü yazarların ifade ettiği gibi tüm politikaların temelinde muhakkak köylü yer almalıydı. Onlara göre köye dayanmayan hiçbir teşkilat verimli ve başarılı bulunmuyor, köylü olmadan yeni bir medeniyetin yaratılamayacağından bahsediliyordu. Öyle ki köylü doymadıkça milletin doymayacağı hatta şehirli halkın da evsiz,

yurtsuz kalacağı belirtiliyordu (Tonguç, 2020, s.22-23). Buna uygun olarak Fransız ve Bulgar köylerinden hareketle örnekler sunuluyor ve köy olmasa devletinde ayakta kalamayacağı ifade ediliyordu (Nadi, 1931, s. 1). Bu fikir bizzat Mustafa Kemal tarafından da henüz 1922 yılında köylünün milletin efendisi olduğu sözleriyle dillendirilmekteydi (Atatürk'ün Söylev ve Demeçler I-III (Açıklamalı Dizin İle), 2006, s. 128-129).

1930'lu yıllar Türk devrimine bir ideolojik boyutla ivme kazandırıldığı yıllar olmuştur. Hem şimdiye dek devletin göz ardı etmiş olduğu hem de ham ve işlenebilir olarak gördüğü köy ve köylü, rejimin fikirlerinin dayandırılacağı kesim olmuştur. Bununla birlikte yerinde bir saptama ile köy ve köylü eski rejimin hem en çok dışladığı hem de en çok etki alanına girmiş kesimini oluşturmaktaydı. Yeni rejim için eski rejimin bu etkisinin silinmesi ve köylünün yeni rejimin ideleri ile bütünleştirilmesi esas amacı teşkil etmiştir. Görüldüğü üzere ilk etapta ekonomik ve siyasi kaygıların şekillendirdiği köycülük planlamasında diğer önemli etki ise devrimin aradığı saf, temiz ve şekillendirilmeye müsait yapıyı köylüde bulmasından kaynaklanmaktaydı. Saf Türk ırkının bulunduğu düşünülen köyler, bu nedenle eğitime tabi tutularak geliştirilmesi gereken bir mekân olarak değerlendirilmiştir. Bu düşüncenin temelinde hem kırların bozulmamış merkezler olarak görülmesi hem de Osmanlı Döneminde şehirlerin daha ziyade Gayri Müslim yoğunluklu olması yer almıştır (Karaömerlioğlu, 2006, s. 70-71). Bu nedenle Cumhuriyet Döneminde şehirden ziyade bozulmamış köye yönelme tercih edilmiştir. Köylü, tarihin derinliklerinde unutulmuş Türklüğün timsali olarak belirlenmiş ve yeniden o saf temiz geçmişe dönülmesinin bir simgesi olmuştur. “Köylüyü ırkının ruhi vasıflarına malik ve mümtaz ananelerine sadık bir Türk olarak yetiştirmek” düşüncesi bu perspektif ile belirlenmişti (Köymen, 1933, s. 357). Hatta *at* ile özdeşleştirilen Türk miti için köylünün şimdi *eşek* üzerindeki hali yadırganıyor ve *at* üstündeki mağrur Türk köylüsünün yeniden görülmesi arzu ediliyordu (Tankut, 1939, s. 30). Bu düşüncenin yansıması bir yandan köylünün terbiye edilmesi gereken bir varlık olduğu öte yandan kalkınmanın da ana eksenini olduğu fikrini ortaya çıkarıyordu. Yani bu dönemde hem ideolojik bir unsur hem de sosyo-ekonomik bir unsur olarak köylüye eğilim artmıştır. Köylü, cumhuriyet döneminde hem bir kul tabiiyetinden çıkarılarak *vatandaşa* dönüştürülmek istenmiş hem de terbiye edilmesi gereken bir varlık olarak benimsenmiştir (Aydoğan, 2018, s. 423; 425).

Cumhuriyet Türkiye'sinin köycülük politikasına yönelmesinin sebeplerini ifade ettikten sonra bu politikanın hangi fikri ve ideolojik temellere dayandırıldığı konusuna değinmek yerinde olacaktır. Şüphesiz bu soruya verilecek en iyi yanıt halkçılık ilkesiydi. Köy, halkçılık, milliyetçilik ve devrimcilik ilkeleri ışığında bir dönüşümün başlatılacağı yer olarak belirlenmişti. Halkçılık o derece önemseniyordu ki bu ilkenin farklı ülkelerdeki halkçı anlayışlar gibi bir klişeden ibaret olmadığı ve her vatandaşın eşit derecede haklı, eşit derecede şerefli olarak tanındığı belirtiliyor, cemaat, derebeylik, ağalık gibi kavramların ülkede yeri olmadığı ifade ediliyordu (C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası, 1935, s. 45-46). Bu fikir yaratılırken kurgulanan söylem ise yine Osmanlı'nın mahrum ve cahil bıraktığı köyler ve köylüler üzerine yoğunlaşacak ve köylüler yeniden yaratılacak bir köy imgesi ile dönüştürülecekti. Bu ilke sınıfsız, bütünleşmiş bir halk kitlesini ön görüyor, köylüyü çıkış noktası olarak belirliyordu. Bu fikri dönemin köycü akımını başlatan ve yürüten önemli yazarlarında da görmek mümkündür. Cumhuriyet Döneminde köycülük çalışmalarını başlatan en önemli kişilerden biri olan Nusret Kemal Köymen'in ideal köyünde “toprak sahibi hür ve hakta ve şerefte diğer insanlarla tam manasıyla eşit vatandaşlardan oluşan” bir köy olarak tanımlanmıştır. Ona göre Türk köy yaşantısında feodal köy tipi bir yapılanma çok nadirdir ve köleliği andıran bu yaşam biçimi Türk halkının geleneklerine uymamaktadır (Köymen, 1975, s. 37). *Canlandırılacak Köy* adlı en önemli eserinde İsmail Hakkı Tonguç'ta (2020) köyü halkçı düşünce ışığında korporatif bir dayanışma içinde tasvir ederek “Mektebiyle, zanaatçısıyla, münevveri ve işçisiyle yani bütün iş bölümü ve birliğiyle Büyük Köy'ü kurmak lazımdır”

demektedir. Yine başka bir yazısında Köymen, toplumun ortak iradesi ile ortaya çıkacak birliğin ancak bu irade ve düşünceye sahip köylerde oluşabileceğini ifade etmiştir (Köymen, 1934, s. 356). Ona göre halkçı söylemde bir şehirli-köylü ayrımı olmadığı gibi, bütün toplum kesimleri de birbirine eşittir:

Biz garbın merkantil medeniyetindeki manasında şehir ve köy ayrılığı da istemiyoruz. Şehirle köyü ruh itibarıyla, medeniyet itibarıyla birbirine kavuşturmak istiyoruz. Bizde çalışanlar ve istismar edenler diye iki zümre yoktur. Türkiye’de herkes çok çalışır ve çok çalışır, istisna edilebilecekler binde biri bulmaz (Köymen, 1933, s. 356).

Halkçı merkezli uygulaması planlanan köycülük çalışmalarının kim ve kimler aracılığı ile yapılacağı ise diğer önemli konuydu. Seçkin ve devrimci bir devlet anlayışına uygun olarak köy sorunu yine aynı zamanda halkçı söylemi barındırmak gibi bir ikilem içinde oluşturulmuştu. Bu konuda bilhassa köy ve köylünün cehaleti, yetersizliği ve yıllardır dikkate alınmayışının köylüde bıraktığı olumsuz devlet anlayışının yine devlet eliyle yıkılabileceği düşüncesi etkili olmuştu. Keza dönemin birçok eserinde çizilen köy ve köylü portresi olumsuz ve içler acısı bir durumdadır. Örneğin Başbakan Celal Bayar’ın Birinci Köy ve Ziraat Kongresinde yaptığı konuşmasında köylü, gelecek tahayyülü zayıf ve değişime kapalı olarak tanımlanmıştır:

Bugünün Türk köylüsü zekidir, merhametlidir, namusludur, emniyete şayandır, kanaatkârdır, vakurdur ve çalışkandır. Diğer cihetten az çok fatalist ve muhafazakâr olup ecdattan kendisine miras kalan itiyatları ve çiftçilik usullerini değiştirmekte yavaştır. Daha yüksek bir hayat seviyesine erişeceği günün doğabileceğinden henüz haberdar değildir. Çocuklarının büyüebilmesi için gıdaya ve ihtimama muhtaç olduklarını ve yahut kendisinin hiç bir zaman elde edemediği tahsil ve terbiyenin çocuklarına lâzım olduğunu ve bunlara malik olmak fırsatına nail olacaklarını anlamakta yavaştır. Bir gün gelip de ailesinin, hayvanlardan tamamen ayrı ve kendisinin asla düşünemediği kolaylıklarla (konforla) mücehhez bir ev isteyeceğini ve böyle bir ev elde edebileceğini tahayyül edememektedir (Tütengil, 1975, s. 84).

Saf ve kanaatkâr yönüyle yükseltelen köylü aynı zamanda öngörüsüz ve ufuksuz olarak tanımlanmaktadır. Hem öngörüsüzlüğünü ortadan kaldırmak hem de değişimini başlatmak çok yönlü çalışmaların konusu olacaktır. Çünkü dönemin aydınlarına göre köylü, kıyafetiyle zihniyetiyle değiştirilmesi ve eğitilmesi gereken bir görüntü içindedir. Köylü “bürük, peçe kullanmaz ama kıyafetleri fenadır, bir yerde şalvar giyerler bir yerde alaca bürük giyerler, bir erkek gördüler mi arkalarını dönen” bir kesimi oluşturmaktadır (C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası, 1935, s. 149). Köymen tarafından çizilen köy portresi daha da kötüdür. Ona göre kırk bin köyden oluşan Türkiye’de bu köylerin otuz yedi bininde ne okul ne de dükkân vardır. Özellikle bu iki ana kuruma dikkat çeken Köymen’e göre köylüyü iktisadi ve ideolojik olarak evirecek iki temel yapı bunlardan oluşmaktaydı. Köylünün cehaletini gösteren Köymen, ancak beş yüz kelime ile sınırlı olan köylünün ifade yeteneğini geride bulmakta, köylerde askerden dönenler hariç ülkeden haberi olan insan olmadığını belirtmektedir (Köymen, 1933, s. 355). Aynı görüntü yazıldığı dönemde yoğun tepki çekmiş olsa da bizzat bir köylü öğretmenin kaleminden köyün orijinal bir görüntüsünü çizen Mahmut Makal’ın *Bizim Köy’ünde* de bulmak mümkündür. Makal, ideal köyün çizilen ütopyik köy tahayyülleriyle gerçek köyün tezatlığını göstermediğini belirtmekte ve gerçeklerden yola çıkılması gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre Türk köyünü hala çoban kaval çalar anın, hayatı şairanedir, fısıldaşır, sükût eder gibi hayali ve muhteşem köy dörtlükleri ile değil gerçekleri ile görüp değiştirmek gerekmektedir (Makal, 2008, s. 43).

Bu kadar olumsuz bir çerçeve içinde uyuşuk ve cahil görünen köylünün aydın kesim ve bürokratik mekanizmaların çizeceği bir plan ile değiştirilebileceği belirtilmişti. Dolayısıyla köydeki değişimin ve dönüşümün de yine diğer birçok konuda olduğu gibi ancak dışarıdan yapılacak bir müdahale ile gerçekleştirilebileceği düşüncesi hakimdi. Bu fikrin arkasındaki asıl sebep köylülerin tarih boyunca devrim yapmak konusunda yetersiz olduğu gerçeğinden ortaya

çıkmişti. Tarih boyunca hep başka sınıflardan bir önderin eşliğinde atılım yapabilen köylü sınıfların yine seçkin bir sınıfın önderliğine ihtiyacı vardı (Moore, 1989, s. 375). Uzun yıllar boyunca siyasetin aktif bir yürütücüsü olmaktan ziyade unutulmuş ya da yönlendirilen bir kesimini oluşturan köylüler için onlar adına düşünen ve onlar adına bir rota belirleyen bürokrat ve aydın grubu söz konusuydu. Bu anlayışın ortaya dökülmesinde şüphesiz Osmanlı Döneminde devletin kırsal yapı ve köyle olan münasebetinin hep devlet merkezli ilerletilmiş olması da yer almaktaydı. Bahsi geçen dönemdeki merkez-çevre ilişkisi devasa bir devlet ile geniş bir kırsal köylü kesim arasında aracı rolü üstlenebilecek yapıların olmaması ya da onların da devlet merkezli olması nedeniyle devlete bağımlı bir yapı ortaya koymaktaydı (Ercan, 1993, s. 43). Keza Osmanlı Devleti, seçkinlerin idari ve yönetsel düzeyde baz alındığı, kalan kitlenin ise basit bir halk gözüyle uyruk olarak belirdiği bir sistemi ifade etmekteydi (Mardin, 1990, s. 199-200). Bu sistemin doğal getirisi cumhuriyet yıllarına da sarkan seçkinci ve elit merkezli bir modernleşme ve değişim anlayışının ortaya çıkmasıydı. Ancak bu anlayışın uygulanabilmesindeki esas sorun seçkinlerin ve bürokratların halktan ayrı ve ona tepeden bakan anlayışını ortadan kaldırmaktı. Halkçılığın ünlü düşünürü Ziya Gökalp, toplumu yönlendirecek ulusal bir seçkin sınıfının yine ancak Anadolu'nun içlerine giderek oluşturulabileceğini belirtmiştir. Gökalp'e göre aydınlar hem halka medeniyet götürmek için hem de halktan harsi bir eğitim almak için halka doğru gitmelidir (Gökalp, 1976, s. 41). Gökalp, halkı istenildiği gibi doldurulabilen bir hammadde olarak gören anlayışa da karşı çıkmaktadır (Parla, 1993, s. 150-151). Köy konusunda önemli çalışmaları bulunan dönemin milletvekili ve aydınlarından Hasan Reşit Tankut'ta aydınların ve şehirde yaşayanların köye yabancılaşmasını asıl sorun olarak görmektedir. Bu hem bir sorun tespitidir hem de köy konusunda verilen önemli bir çözüm önerisi niteliğindedir. (Tankut, 1939, s. 4).

Ancak bu öneri ve tespitlerin ne oranda uygulamaya dökülebildiği önemli bir sorundu. Kimi yazarlara göre köycülük sadece tepeden inmece bir seçkinci zihniyetin kendini meşrulaştırma aracı olarak kullanılmıştır ve yetersiz kalmıştır (Karaömerlioğlu, 2006, s. 14-15). Bu eleştiriler altında seçkinci yapının planları ile çizilen köycü programda eğitim, ilk uygulama alanı ve aracı olarak belirlenmiştir. Birçok açıdan ele alınması planlanan köy konusunda eğitim, ekonomi ve kültür temel belirleyicilerdi (Dicle, 2012, s. 861). Cumhuriyet yönetimi köy sorununa hem iktisadi hem ideolojik hem eğitim aracı olarak bakmıştır. Bu nedenle ilk etapta milli iktisadın bel kemiğini oluşturan köy iktisadını kalkındırmak amaçlanmıştır. Köylüyü geliştirmek ve demokrasinin bir neferi haline getirmek ise diğer amaçlar olarak belirlenmişti. Köyü imar etmek, kalkındırmak ve köylüyü yetiştirmek amacıyla yapılması gerekenler adeta bir ödev listesi olarak şu şekilde belirlenmiştir: 'Köylünün iktisattaki rolünü köylüye tanıtmak, köylünün sosyal seviyesini yükseltmek, köylüyü rejimin amaçlarını kavramış hale getirmek, hurafelerden arınmış bir ilmi köylü yaratmak' (Köymen, 1933, s. 357). Özellikle köy ve köyün kalkınması için bu alanlarda ya devletin zorunlu müdahalesi ya da köyün uyarıcılar ve rehberler aracılığıyla kalkındırılması gerektiği önerileri sunulmuştur (Tütengil, 1975, s. 124-125). Bu noktada eğitim değişiminin sağlanması için iyi bir araç olarak kullanılmak istenmiştir. Köylü için yapılması planlananlar temel olarak ekonomik ve kültürel düzeyde bir değişimi öngörmekteydi. Buna göre öncelikle köylünün hayatını idame ettirebilmesi için gereken temel ekonomik ihtiyaçları giderilecek, sonra cumhuriyetin temel değerleri köylüler arasında yayılarak bu değerler onlara mal edilecek, köylü iyi bir üretici yapılacak ve eski ümmet anlayışından kalan alışkanlıklarından vazgeçirilmesi sağlanacaktır. Görüldüğü üzere seçkinci anlayış, eski rejimin alışkanlıklarını yok etmek ve yeni rejimin fikirlerini benimsetmek üzerine bir program belirlemişti (Tonguç, 2020, s. 23).

Mustafa Kemal'de köylünün cehaletinin giderilmesinin ilk iş olduğunu, köylünün kurtuluşu için eğitimin esas rotayı oluşturduğunu ifade etmektedir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçler I-III (Açıklamalı Dizin İle), 2006, s. 128-129). Dönemin köycü yazarı Köymen'de

eğitimi bu konudaki temel araç olarak görmektedir. Hatta Köymen daha da ileri bir soru yöneltmektedir. O, halkçı cumhuriyet rejiminde köylünün hangi fikirler doğrultusunda eğitilmesi gerektiğini yani köylünün fikri kanaatlere sahip bir demokrat birey olarak mı yoksa sadece verilen emirleri uygulayan bir kütle unsuru olarak mı eğitilmesi gerektiğini sorgulamıştır. Bu soru ile kul yerine vatandaş ve birey olarak yetiştirilmesi arzu edilen köylülerin ipucu verilmektedir. Yine küçük köy çocuklarından ziyade ergen köy çocuklarına verilecek eğitim müfredatının üretim yeteneklerini artıracak fiili konulara mı yoksa zekâsı ve manevi yeteneklerini geliştirecek bir kültürel bilgi üzerine mi oluşturulacağını sorgulamıştır (Köymen, 1935, s. 139). Bunun için iki önemli eğitim eksenini belirlenmiştir. İlki köylüyü yetiştirmek ve ikincisi ise köycüyü yetiştirmektir (Tütengil, 1975, s. 107). Bu noktada bu misyonu yerine getirmesi beklenen en önemli aracı gücü öğretmenler oluşturmaktaydı. Köylerde köylü ile devlet arasında bir yetkin kişi olarak görev alan öğretmenler, adeta rejimin kırsaldaki sözcülüğünü yapmışlardır. Toprağa bağlı menfaatleri olmayan hem köylünün hem de devletin diline vakıf olan öğretmenler, hem hukuki ve idari prosedürün bir parçası hem de köy cemaatinin organik bir parçası oluşturmaktaydılar (Chatterjee, 2006, s. 103).

Öğretmenlerin bu aracı misyonu hem kendilerinin köycü zihniyete sahip olmalarını hem de köylüyü yetiştirmek konusunda bilgi sahibi olmasını gerektirmekteydi. Bunun içinde adeta köyler için yeni bir öğretmen tipi yaratılması gerekmektedir. Bu durum Reşit Galip'in öncülüğünde kurulan *Köy İşleri Komisyonunun* yaptığı çalışmalar sonunda hazırladıkları raporda şu şekilde anlatılmaktadır:

Öyle bir öğretmen tipi yaratmalıyız ki o yalnız köylünün inançlarını işlemek, toplumsal kurumlarını etkilemekle kalmayın. Köyün maddi yüzünü ve ekonomik hayatını da değıştirsın. Bu öğretmenin nitelikleri şöyle sıralanabilir:

- Köylüyü inkılâpçı, laik, cumhuriyetçi inançlarla yetiştirmek ve bunları köylüye benimsetmek.
- Köylünün sosyal hayatında etkili olup Medeni Kanun'un hükümlerini köyde hâkim kılmak ve modern görgü kurallarını köylüye öğretmek.
- Köylünün ekonomik hayatını etkileyip ileri tarım yöntemlerini ve pazar ilişkilerini onlara anlatmak.
- Köyün aydını olup öğretmenlik mesleğinin bütün niteliklerini edinmiş olmak (Tonguç, 2020: 419).

Görüldüğü üzere köyde ve kırsalda sınımlanacak en önemli kesim kendisinden çok şey beklenen ve devrimin en önemlisi kalesi konumunda olan öğretmenler olmuştur. Köy öğretmenlerinden sahip olduklarından daha fazla bir bilgi ve donanıma sahip olması istenmiş, 'köy hocası ülkeyi kaldırıp yükseltecek bir manivela' olarak değerlendirilmiştir (Nadi, 1933, s. 1). Bu amaçla atılan hızlı adımlardan biri köycülük uygulamasının ilk somut örneği olan *Köy Eğitim Kurslarının* açılması olmuştur. Aynı zamanda *Köy Enstitülerinin* ön uygulamasını da oluşturan bu kurslar, köye ve köylüye hem hizmet götürmeyi hem de köyü ve köylüyü dönüştürmeyi hedeflemekteydi (Erdem, 2008, s. 189-190). 1937 yılında kabul edilen bir kanunla da nüfusu az olan ve bu sebeple öğretmen gönderilemeyen köylere ziraat işlerini bilimsel olarak yürütülebilmesi ve eğitim-öğretim işlerini düzene sokabilmesi amacıyla *köy eğitimleri* gönderilmesi kararlaştırılmıştı (Resmî Gazete, 24.06.1937, s. 8367). Bu eğitim kurslarının Eskişehir'deki başarısı üzerine kısa sürede kurs sayısı beşe ve buralarda eğitilmesi düşünülen eğitimci sayısı 600 olarak hedeflenmişti (BCA, 30.10.0.0.13.77.25: 17.05.1937, s. 18). Köy Enstitülerinin kurulmasından çok evvelde öğretmenlerin ziraat ve iktisat işlerinden anlayan programlarla eğitilmesi gereği dile getirilmişti (Nadi, 1933, s. 1). Ancak çözüm bizzat köy içinden kişilerin yetiştirilmesi ile bulunmuştu. Hatta öğretmen ve eğitimcilerin motivasyonunu artırmak amacıyla ödüller verilmesi de tasarlanmıştı. Köylerde olağanüstü başarı gösteren eğitimci ve öğretmenlere kanun ile belirlenmiş çerçevede çeşitli derece ve içerikte ödüller sunulması planlanmıştır. Bunlar 'üstün başarı ödülü, köye hizmet edenler anıtına ismi yazılmak, köyde bir tesise adı verilmek ve ülkü eri sayılmak' gibi daha ziyade manevi yönü ön plana çıkan ödüller niteliğindedir (Resmî Gazete, 25.06.1942, s. 3247).

Öğretmenlerin yanı sıra köy muhtarı da öğretmene yardımcı ve destekçi bir figür olarak benimsenmiş ve ön plana çıkarılmıştır. Köyün başı ve aynı zamanda devletin memuru olarak öne çıkarılan muhtarlardan, köyde berber, nalbant, ayakkabıcı gibi meslek erbabı kişiler yetişmesine fırsat sunan çalışmalar yapılması için öğretmenlere destek vermesi istenmiştir. Ayrıca muhtar, köylünün bilgisini artıracak kitapları köye getirtmekle de görevlendirilmiştir (Resmî Gazete, 07.04.1924, s. 238; 241). Köy konusunda o kadar radikal ve hızlı adımlarla ilerlenmek istenmiştir ki bir an önce bu köy kalkınması ve değişiminin sağlanması için köylünün yetiştirilme usullerinde de değişime gidilmesi planlanmıştır. Oysaki Yunus Nadi köy sorununu bugünden yarına hemen halledilemeyecek kadar önemli ve zor bulmaktaydı (1933, s. 9). Köyde bulunan genç nüfusun varlığı ve bu nüfusun hızlıca eğitim yoluyla köy hayatına katılması isteği ön plana çıkarılmıştır. Köymen'e (1933) göre köylerde eğitimde kısa sürede hayata atılabilecek olan on yaş üstü çocuklara öncelik verilmelidir. Eğitim masrafının geniş olması ve köycülük konusunda kalifiye eleman eksikliğinden dolayı bu yaş grubu derhal eğitilmelidir. Bunun için iki temel araç vardır. Biri öğretmenler, diğeri de gazete, neşriyat, radyo-sinema, kütüphane gibi faaliyetlerin devreye sokulmasıdır.

Bu yıllarda köycülük çalışmalarına ivme kazandıran asıl ve önemli diğer faaliyet ise *Köy Enstitülerinin* kurulmasıydı. 17.04.1940 tarihinde kabul edilen kanunla kurulan Köy Enstitüleri, köy öğretmeni ve köyde işe yarayacak iş erbabını yetiştirmek üzere faaliyet gösterecektir. Sıhhatli ve tam kademeli köy ilkokullarından mezun çocuklar arasından seçilecek olan öğrenciler, 5 yıl süre ile eğitim görmek ve bitirince de 20 yıl boyunca devlete hizmet etmekle yükümlü tutulmuştur (Resmî Gazete, 22.05.1940, s. 13682). Hasan Ali Yücel'de Köy enstitülerindeki temel amacı köy çocuğunun köylülük mahiyetini kaybetmeden onu yetiştirmek olduğunu ifade etmiştir (Aysal, 2005, s. 275). Köy Enstitüleri gerçek anlamda köy sorununa gerçekçi ve yerinden bir öneri getirmiş, aydınların köye gitmediği bir ortamda bizzat köylü çocuğunu eğiterek köye yollamanın yolunu bulmuştur (Tütengil, 1969, s. 93). 1942 yılında bu enstitülere ek olarak *Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu* ile köylerde hizmet vermek üzere geniş kapsamlı bir teşkilat kanunu hazırlanmıştır. Kanunda köy eğitim ve öğretmenlerinin görev ve sorumlulukları şu şekilde tanımlanmıştır:

Köy halkının milli kültürünü yükseltmek, onları sosyal hayat bakımından asrın şartlarına ve icaplarına göre yetiştirmek, köy kültürünün müspet kıymetlerini yaymak ve kuvvetlendirmek için gereken tedbirleri almak; milli bayram günlerinde, okulların açılışında, mahalli ve milli adetlere göre kutlanan iş günlerinde törenler yapmak ve bunları halk türküleri, oyunları, marşları ve müzik aletleri esas tutulmak suretiyle tertip, tanzim ve idare etmek, köy halkını radyodan azami derecede faydalandırmak (Resmî Gazete, 25.06.1942, s. 3244).

Köycülük çalışmalarının diğer ve asıl ayaklarından birini de köyün iktisadi kalkınmasını sağlayacak çalışmalar yapılması fikri oluşturmaktaydı. Bu kapsamda kentleşmenin de geri kaldığı ve daha önce belirtildiği üzere kentlerinde yarı köylü sayıldığı bu dönemde köy ve köylülük ön plana çıkarılmıştı (Toprak, 2002, s. 1440). Bu yapılırken şehirleşme karşıt bir unsur olarak gösterilmekteydi. Ancak bu karşıtlık Batıda kapitalist düzenin ortaya çıkardığı, işçi sınıfının şehir yaşamında oluşturduğu sorunlar üzerine kuruluydu. Bununla birlikte Türkiye'de bariz bir işçi sınıfı ve bu sınıfın köycüler üzerinde oluşturduğu bir korkunun olmaması köycülüğün içeriğini değiştirmekteydi. Keza köycü söylem şehirleşmeyi ya da sanayileşmeyi reddetmiyor ancak bu sanayileşme ve kalkınmanın köylüleri köylerinden etmeyerek, onları köylerde tutacak düzeyde ve içerikte yapılmasını istiyordu. Onlara göre köylü, köylerde tutulmalı ve teknik değişim bizzat köyde sağlanmalıydı (Karaömerlioğlu, 2009, s. 288-289).

1924 yılında çıkarılan *Köy Kanunu* aslında 1940'lı yıllara kadar köy konusunda yapılmış hemen hemen tek önemli çalışmayı oluşturmuştu. Kapsamlı olarak hazırlanan kanun kabul edildikten sonra uygulandığı köylerde ciddi bir ivme yakalanmıştı. Bu kanun çerçevesinde idari düzenlemeler yapılmış, tarım, sağlık, eğitim ve imar hizmetlerinin götürülebildiği köylerde maddi olanaklar çerçevesinde verimsiz sahalar işleme koyulmaya

başlanmıştı (Çetin, 1997, s. 26). Nitekim bizzat devrim yapımcıları tarafından da bu kanun sürekli olarak köye demokratik ve idari bir düzen getiren faaliyet olarak değerlendirilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 29 Ekim 1933, s. 21). Bu kanundan sonra kuruluş yıllarında ekonomik anlamda köylü lehine ortaya konulan gelişmelerden en önemlisi şüphesiz aşar vergisinin kaldırılması olmuştu. Aşarın kaldırılması dönemin yazarlarınca da yapılan köy ve köylü lehine on yıldan bu yana yapılan en önemli faaliyet olarak gösterilmiştir (Nadi, 1933, s. 1). Aşarın kaldırılması esasen devlet aleyhine bir kayıp olmuş ancak köylü tarımsal gelişimden pay alabilmeye başlamıştır (Boratav, 2005, s. 55). Keza devlet gelirlerinin %28,6'sını aşar vergisi oluşturmaktaydı (Önder, 1999, s. 118).

Köylünün sırtında bir yük olan aşarın kaldırılmasından sonra asıl sorunlardan biri de toprak reformunun sağlanabilmesi konusuydu. Kronik bir sorun halinde çözülmeyi bekleyen bu sorunun ortadan kaldırılması için oldukça geç bir tarihi beklemek gerekecekti. Çünkü yerel dinamikler ve büyük toprak sahipleri bu konuda oldukça büyük bir direniş göstermekteydi. Nitekim bu dönemde ülkede bulunan ailelerin %87'si, toprağın %35'ine hâkim bir pozisyonda bulunmaktaydı (Köymen, 1999, s. 3-4). Mustafa Kemal'in çiftçinin büyük toprak sahibi haline getirilmesi gerektiği isteği ve fikri de pratikte yer bulamamıştı (Toprak, 2014, s. 486).

Toprak reformu konusunda en büyük sıkıntı 1930'lar boyunca hükümetin bu konuda düşündüğü tek çözümün topraksız köylüye hazine arazilerinden toprak verme düşüncesi olmuştu. Hükümet köylünün bu kadar yıl topraksız kalmasının en büyük sebebinin köylünün sermayesizliği, bilgisizliği, zihniyet konusundaki sebeplere bağlamaktaydı (BCA, 30.10.0.0.20.120.14: 23.12.1935, s. 1). Yani hükümet büyük toprak sahiplerini olayın dışında tutmayı tercih etmişti (Köymen, 1999, s. 24). Oysa köylüyü topraklandırma konusundaki en büyük engelin toprak ağaları ve toprağa hâkim bulunan güçler olduğu ise bizzat Köymen tarafından da ifade edilmiştir. Ona göre köylü bu ağalar elindeki toprağı kiralarken bile bir ağadan diğerine geçen veraset şeklinde kiralayabilmektedir. Toprağın dürüstçe dağıtımı ve tapulandırılması ile sorunun çözülmesi gerekmektedir (Köymen, 1935, s. 134-135). Sorununun çözülememesinde diğer önemli etki ise köylerde devrim amaçlarına yönelik bir alt yapı kurulmasına yeterince önem verilmemesiydi. Bunun yerine yönetim taşrada devrimlerin yerleştirilmesinde eşraf ile anlaşmayı tercih etmiş, bu da köy ve köylüler üzerinde eşraf hâkimiyetine sebep olmuştu. Bunun doğal bir sonucu da köylerde beklenen değişimin sağlanamaması olmuştur (Steinhaus, 1999, s. 20; 35; Köymen, 1935). Bundaki önemli sebeplerden biri de köylerdeki kırsal yapı özelliğidir. Yani köylerdeki erk sahibi aileler ya da ağaların özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında köylerde nüfusun azalmasından istifade ederek gücü daha da elinde toplaması, köylerde kırılmaz bir üstünlük kurulmasına sebep olmuştu. Bu gücü daha da fazla toplayabilmelerindeki en önemli sebeplerden biri de savaş sırasında ülkeyi terk eden Rum ve Ermenilerden kalan topraklara eşrafın el koymasıydı (Keyder, 2013, s. 105-106). Köylülerin bunu kabullenmesi ve gücü tam anlamıyla ailelere terk etmiş bulunmaları da hükümeti bir aracı olarak eşrafa yönlendirmiştir (Ozankaya, 1991, s. 310-311).

Toprak reformu konusundaki başarısızlık esasen köycülük konusunda da beklenen asıl başarıyı engellemiş görünmektedir. Köycülük tahayyülü ve ideal köy bu dönemde sloganik bir iyimser düşünce olarak kalmıştır. Nitekim Avcıoğlu'na göre Cumhuriyet Türkiye'si köy ve köylülük meselesine yeterince el atamamış, özellikle toprak reformunu gerçekleştirme konusunda âtil kalmıştır. Ona göre İnönü'nün "Anadolu ortasında kurulmuş bir köylü hükümetiyiz, köylü aşığız" sözleri ve köylüye atıf yapan *Ziraat Marşlarına* rağmen köylüye yönelik çabalar başarısız kalmıştır (Avcıoğlu, 1992, s. 351). Bu noktada halkevlerinin Köycülük Kollarının çalışmaları da derinliğe inmeyen yüzeysel folklor faaliyetlerinden öteye gidemeyen çalışmalar olarak değerlendirilmiştir (Tütengil, 1969, s. 11).

Bütün olumu çabalara rağmen köylünün beklentileri yeterince karşılanamamış, iyi ve kalifiye bir kadro olmadığından girişimler ya yarım kalmış ya da yetersiz kalmıştır (Aysal,

2005, s. 270). Cumhuriyet Döneminde köy konusundaki bu başarısızlığın sebebini köy çalışmalarının tek yönlü ele alınması ve yönetim birimleri arasında koordinasyon eksikliği olarak gören yaklaşımlarda mevcuttur. Aynı zamanda aydınların sadece kendi açılarından ve sadece kuramsal boyutta kalan bakış açıları ile konuya yaklaştıklarını belirten yorumlar, aydın-halk bütünleşmesinin bu konuda da sağlanamadığını göstermektedir. Diğer önemli sebep ise aydınların köy konusundaki fikirlerinin bir sistematığe bağlanamamış olmasından kaynaklanmıştı (Tütengil, 1975, s. 123-124). Bu başarısızlıktaki asıl sebeplerden biri de şüphesiz köy konusunda önemli atılımlar yapılmasına rağmen hem bürokrasinin tutuculuğu hem de bürokrasinin en önemli destekçisi konumunda olan eşrafın muhalefeti idi. (Avcıoğlu, 1992, s. 485). Her şeye rağmen Atatürk'ün devrimler konusundaki en büyük başarısı olan ütopyacılık ve realizmi dengeli biçimde bütünleştirme çabaları (Mardin, 1990, s. 195) kendisinden sonraki dönemde yeterince dengeli biçimde uygulanmamıştır.

Başpınar Halkevi Dergisinde Köy ve Köylü İmgesi

Gaziantep'te çıkarılan Başpınar Halkevi Dergisi köy ve köycülük konusunda oldukça geniş bir yayın ağına sahipti. Dergide köy konusunu ele alan yazıların yanı sıra şiir ve piyesler içine yerleştirilmiş köy içerikli mesajlara da yer verilmiştir. Bir yerel dergi standartları içinde ele alındığında derinlikli ve muhakemeye dayanan yazılardan ziyade köy ve köycülük konusunun ulusal çerçevede çizilmiş genel kanılara uygun olarak yer verildiğini söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında dergide köycülük sorununun çözümüne detaylı öneriler getirmekten ziyade çizilen hayali köy ütopyasına yer verildiği görülmektedir. Dergideki yazılarda genel fikirden uzaklaşmadan çizilen minimize edilmiş bir köy portresi ile karşılaşılır. Bu köy imgesi İsmail Hakkı Tonguç tarafından çizilen ideal köy portresi ile uyum göstermektedir. Tonguç, ideal köyü şöyle betimlemektedir:

Bundan sonra onlar (köylüler) için çalışılacaktır; bahtiyar olmanın sınırları aranılacaktır, el ele kalp kalbe, kafa kafaya verilerek tek bir vücut gibi yaşanılacak, saadet bu gidişle bulunacaktır. Münevver, halk ve köylü ayrılığı kalmayacaktır. Mukadderat birliği kurulacaktır. Cumhuriyet ve onun yetiştirdiği nesiller her türlü tehlikenin suikastında korunacaktır. Tek bir vücut gibi yaşanılacak, saadet bu gidişte bulunacaktır. Memleket baştanbaşa yeniden imar edilecekti. Sönmüş hayata can katılacaktır (Tonguç, 2020, s. 13).

Tonguç'un önem verdiği halkçı ve korporatist yaklaşıma Başpınar Dergisinde de yer verilmektedir. Ulusal köycü düşüncesine paralel olarak dikkat çekilen halkçı vurgu bir piyes içinde yerleştirilmiştir. Efendilik, beylik gibi sembolik ve eski rejimin bakiyeleri olarak değerlendirilen yerel düzen ifadelerinin kalktığı belirtilen oyunda, Atatürk'ün söylemiyle efendinin köylü olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan yarım milyona yaklaşan bir kitlenin ayrılıkçılık ve particilik bilmediği, bütün kitlenin tek ülkü etrafında bütünleştiği ifade edilmiştir. Bu ülkü halkçılık olarak tanımlanmıştır (Başpınar, Ağustos 1943, s. 14).

Halkçı vurgunun sıklıkla yapıldığı yazı ve yorumlarda eski rejimin değerlendirmelerine de yer verilmiştir. Eski ve yeni rejimin kıyaslandığı yazılarda cumhuriyetin faziletleri ve köylü lehine getirmiş olduğu faydalar dillendirilmiştir. Parti merkezinin de etkili bir yöntem olarak belirlediği eski rejimi olumsuzluklarla beraber anma ve yeni olanın değerini daha da belirgin yapma stratejisine yerelde de yer verilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu birçok konuda olduğu gibi köy ve köylüler konusunda geri kalmanın en önemli sebebi olarak gösterilmiştir. Buna göre yeni rejimin köy sorununa el atmayı düşünmesi dahi yeterince önemli bir adımdır. Dergide *İnkılâp Köylüsü ve Çiftçiliği* başlığı ile ele alınan yazıda eski ve yeni rejim arasında bariz bir kıyaslama yapılmış ve cumhuriyetle beraber köylünün yararına olacak şekilde ortaya konan çalışmalara yer verilmiştir. Buna göre Osmanlı İmparatorluğu, köylünün sırtından geçinen bir devlettir. İmparatorluk bütün borçlarını ve kendi keyfi için yaptığı israfların bedelini tamamen köylünün emeğiyle karşılamaktaydı. Devletin bu sömüren gücünün yanında köylü tefecilerle de karşı karşıya bırakılmış ve emeğinin önemi bir kısmını çoğunlukla Ermeni olan bu tefecilere vermek durumunda bırakılmıştır. Yani devlet hem kendinden hem de tefecilerin zulmünden

köylüyü koruyamamıştır (Başpınar, 1 Şubat 1939, s. 19). Berkes'te bu durumu Avrupa ekonomisine bağlanmış Osmanlı ekonomisinin Türk köylüsünü yıkması olarak değerlendirmektedir (Berkes, 1982, s. 199). Aslında bu yorum yine ulusal boyutta yürütülen politikaya uygun bir yorum olarak değerlendirilmelidir. Keza Kemalist söylemde de Osmanlı Devleti köylere önemsemeyen, sömüren ve hiçbir şekilde köylünün gelişimi için katkısı olmayan devleti simgelemektedir. O fikre göre devlet, 'bırakın köylere mektep, yol köprü yapmayı Anadolu yaylarına dört tahta tekerleği' bile sokamamıştı (Cumhuriyet, 29 Ekim 1933, s. 21). Köylüyü içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtaran *Büyük Türk İnkılabı* olmuş, soruna el atan cumhuriyet rejimi yarı sömürge konumunda bulunan köylüye yardım etmiştir. Dergideki yazıya göre halkçı rejimin en önemli atağı %75'inin direk, %85'inin ise dolaylı olarak köy ve köylüyü oluşturduğu halkın farkına varması olarak gösterilmiştir (Başpınar, 1 Şubat 1939, s. 19).

Cumhuriyet ideolojisinin önem verdiği konulardan biri de köylüyü köyde tutmak ve köylere yapılacak atılımlarla çekici hale getirmektir. Bu yönde merkez tarafından verilen mesajların yoğunluklu olarak dergide de sunulduğu görülmektedir. Aşağıya alınan ve bir köy muhtarının kaleminden sunulan şiirin dizeleri köylüye köyde kal çağrısı içermekte bununla beraber köyde kalması için yeterli bir öneri sunmamaktadır:

Bütün yurtlar uluslar köylülerle yükselir
Bütün büyük şarlara hep köylerden can gelir,
Bu köylerden ayrılmak, ülkü öldürmek demek,
Köylerde ödev almak yurdu güldürmek demek
Türk demek, köycü demek; başka ülkü olamaz
Türk elinde köylerden ayrık türkü olamaz.

...

Ulusun yüzü güler, gülerse köyün yüzü,

Köyden doğan ışıkla bulur kentli gündüzü (Başpınar, Ağustos 1943, s. 13).

Cumhuriyet devriminin mecburi gerekçelerle şimdilik ötelemiş olduğu şehir ve şehirleşme fikri yerini köy ve köycülük isteğine bırakmıştı. Köy ve köy kültürünün güzellikleri, saflığı, temizliği sıklıkla işlenen bir konudur. Köyler detaylıca anlatılan güzellikleri ile öncelikle köylü nazarında yeniden çekici hale getiriliyor ve bu cumhuriyet fikrinin güzellikleriyle bütünleştiriliyordu. Dergide yer verilen yazılarda hem köylüyü köylerde tutmak hem de sahip oldukları nimetleri köylüye hatırlatmak için köyün artlarına şiirsel bir dille yer verilmiştir. Öyle ki çizilen hayali köy imgesi masallara konu olacak cinstendir ve köyler, şehirleri gölgede bırakan bir masumiyet içinde anlatılmaktadır. *Köy Sevgisi* isimli şiir tam anlamıyla bu masalsı köy idealini anlatmaktadır. Bu anlatımda köyün çekiciliği anlatılırken şehirlerin ise heyecansız yapısına vurgu yapılmaktadır:

Bütün gezsem cihanı köylerden ayırlamam
Köyler benim özyurdum hem de çelikten kalam
Bahçesinde ağaçlar, dallarında bülbüller,
Dolaşmışlar ruhuma çağırır ve el eyler,
En medeni şehirler ruhumda zerre kadar,
Bir neşecik uyarmaz, doğurmaz bir heyecan
En kuytu bir köşede büzülen pire kadar.
Temiz yeşil bir köydür ruhumda çiçek açan.
Atmayın beni sakın şu köylerden uzağa!

Bu yurda uzun boylu benim bir çok işim var;
 Sanmayın ki meftunum şu gülen dağa, bağa;
 Hayır, benim burada tükenmez kardeşim var!
 Öyle kardeşlerim ki hem okşar hem severim
 Bu kırları, dağları sevdirmeye iverim,
 Ah! Görseniz, ne saftır zavallı bacılarım
 Bilmem neden onlara bakar da acınırım.
 Evet, birden çarparsa hep yürekler bu yerde
 Üflemekçün ruhları saadeti, neşeyi,
 Verir ise her vicdan ruhum gibi irade,
 Işıklara boğarız şu karanlık ülkeyi|
 Pek yakın bir atide mefkuremin çizdiği,
 Mümkün olan şu yalan hakikate dönmezse,
 İşte o an duyarım hayatımda yazığı,
 Ümidim gül açmadan gelirse son nefese (Başpınar, 1 Ağustos 1939, s. 19).

Şiirde şehirlerin yeterince heyecan uyandırmadığı fikri ile köylü, yemyeşil köyünde kalmaya ve hep birlikte çalışmaya davet edilmekte öte yandan çizilen bu hayali köyün ciddi bir çaba ile gerçek bir köy haline getirilebileceği mesajı verilmektedir. Bu köy ideali Yunus Nadi'nin 'her Türk köylüsünün evi huzur ve refahla bezenmiş şen bir yuva, her Türk köyü cennetten bir parça sayılacak kadar güzel bir oba olmalı' şeklindeki köy idealine oldukça benzerlik göstermektedir (Nadi, 1933, s. 9). Bu fikirlerle bezeli ve köyü sevimli gösteren birçok örneğe rastlamak mümkündür. Bunlardan biri ise dergide kaleme alınan *Köyü Yükseltenler* isimli bir piyesti. Köy okulunda okuyan öğrencilerin hazırladığı tek perdeden oluşan bu piyeste oldukça manidar mesajlarla doluydu. Cumhuriyetin köycü politikasının bir özeti olan bu oyunda karakterler idealist köy çocuklarını ve eğitim neferlerini yansıtmaktadır. Piyeste tek tek konuşturulan çocuklardan hangi mesleği ve neden o mesleği seçtiği konusunda bilgi vermesi istenilmektedir. Çocuklardan biri demirci olarak köyünde kalmayı istediğini ve Türklüğün esas işlerinden olan demirciliği bütün köylülere öğretmek istediğini ifade etmektedir (Başpınar, Haziran-Tenmuz 1943, s. 6). Demircilik mesleği, Türklüğün bir simgesi olarak gösterilmekte ve daha evvel değinildiği gibi saf Türk'ün arandığı köylerde bu fikri yüceltmesi beklenen sembolik mesleği oluşturmaktadır. Diğer çocuk, öğretmen olmayı isterken bir diğer çocuk muhtar olmayı ve sonuncusu ise çiftçi olmayı istemektedir. Böylece oyunun dört ana karakteri devrimin köylerde gerçekleştireceği değişimi başlatacak dört ana meslekle ilişkilendirilmiştir. Köyün ön plana çıkarıldığı rejim söyleminde bu dört simge meslek, köy ve köylüyü kalkındırarak ve onu köyünde tutacaktı (Başpınar, Eylül 1943, s. 5-6). Köyde kalma vurgusu oyunda o denli işlenmektedir ki çiftçi olmak istediğini belirten çocuk, çok düşündüğü halde bir meslek bulamadığını ve köyünden vazgeçmeyi istemediği için bu mesleği seçtiğini ifade etmektedir:

Bir meslek bulamadım çok düşündüm, bu yönde
 En sonra boyun eğdim, sabanımın önünde.
 Babam dedem bu yurttan ayrılmamış bir adım,
 Ayrılık güç olacak bende çok çok sınıdım.
 Vazgeçmem bu köyün çağlayan deresinden,
 Şakıyan şu kuşların sevinç veren sesinden.

Ürgelenen şu çınar, sallanan nazlı söğüt.
 Veriyor bütün bunlar kendime bin bir öğüt;
 “Sakın yurttan ayrılma, şenlet deden yurdunu
 Severek ay yıldızı, hem anarak budunu.
 Var mıdır bu dünyada çiftçiler kadar şanlı,
 Çiftçiler kadar mesut çalışır kazanırsa.
 Onlar kadar güvençli onlar kadar imanlı,
 Sabanlara sarılmak onlar için bir yasa,
 İşlenirse boz dağlar yemyeşil bir bağ olur (Başpınar, Eylül1943, s. 5).

...

Oyun büyük bir coşku ile son bulurken köyü yükseltecek ana temalar belirlenmiş oluyordu. Köyü yücelten ve köyde kalmayı hem bir ödev hem bir mutluluk olarak gösteren bir başka düşünce bu defa gerçek bir köy muhtarının dilinden verilmektedir. Köy muhtarı, oldukça yeteneklidir şiir yazmakta ve *medeni* olduğu söylenen yaşamıyla örnek bir köy idarecisidir. Bizzat kendisinin kaleme aldığı şiirlerinden birinde köylüye köyde kalması gerektiği söylenmektedir. Şiirde köy sevgisi adeta din sevgisi ile eş tutulmuş, Türk köylüsünün de köyüne din sevgisi kadar vazgeçilmez bir bağ ile bağlanması gerektiği ifade edilmiştir:

Bahar çağı yeşillenir yamaçlar,
 Burada yaşar, bülbüller, kuşlar,
 Cevherdir bu köyde topraklar, taşlar,
 Nasıl yaşamazsın burada kardaş!
 Burada yetişir insanın hası
 Küçük pınarının var mı pahası
 Burada kabuldür kulun duası,
 Bu ilden nasıl gitmeli kardaş! (Başpınar, Eylül1943, s. 8).

Çizilen bu ütopyik köy imgelerinin yanında gerçek köyün portresini çizerek olaya daha realist yaklaşan yorumlara da rastlanmaktadır. Esasında bu yazılarda da olumsuz bir köy imgesi mesajından ziyade kalkındırılmaya ihtiyacı olan ve el atıldığında cumhuriyet ideallerine yakışan bir köy portresi çizilebileceğinden bahsedilmektedir. Yani çizilen kötü imaj, köyün kalkındırılması için gerekenlerin bir alt yapısını sunmaktadır. Bu yazılarda hayali ve ideal köyün aksine gerçek köyün resmini çizen ve köy sorununa öneriler getiren yorumlar yapılmıştır. *Köy ve Köy Edebiyatı* başlığını taşıyan yazıda köyler, tabiat açısından cennet fakat köylü elinde ise gübrelik haline gelen bir yer olarak tanımlanmıştır. Köyün Mahmut Makal’ın yaklaşımına uygun olarak hayali ve masalsi olarak çizilen mükemmel görüntüsü öteleniyor, bunun sadece dışarıdan görünen bir yüz olduğu dile getiriliyordu. Hatta yazar, gerçek köyün içler acısı hali karşısında ‘buranın Tanrısı başka mıydı?’ diye sormaktan kendini alamamıştır. Yazı aslında rejimin köy politikasını sorgulamaktan ziyade köy ve köylünün portresini çizmektedir. Köyün tabiatın sunduğu olağanüstü güzelliklerine karşın köylünün bilgisizliği ve cehaletine terk edildiği belirtilmekte ve buna rağmen köyünde köylünün de özünde güzellikler barındırmakta olduğu vurgulanmaktaydı. Genel kaniya uygun olarak çözüm bu güzelliklerin ortaya çıkarılmasıdır. Köylü çizilen imge içinde fakirdir ama cömerttir, saftır, sevimlidir ama kaba bir tarzı da bulunmaktadır. Yazıya göre köylü, esasında cumhuriyet fikirleri lehine hareket eden halkçı, cumhuriyetçi ve milliyetçi düşüncelere sahiptir (Başpınar, Şubat 1944, s. 26-27).

Cumhuriyet döneminde uygulanan köycülük politikasının en dikkat çeken yönlerinden biri seçkin bir zihniyetin öne çıkarılmasıydı. Halka doğru söylemlerinin yankı bulduğu böyle

bir dönemde yine de çözüm önerileri ve planları elit ve aydınlarca belirlenmiştir. Ancak bu konuda bilhassa aydınların ve bürokrasinin fikirlerini, köyün gerçeklerini ve realitesini görmeden, anlamadan uygulamaya döktükleri en çok yapılan eleştirilerdendi. Köy konusunda da vurgulandığı gibi *halka doğru* hareketi köyü ve köylüyü anlayıp ona yönelme amacını taşımaktaydı. Bununla birlikte en önemli sorun köyü gerçek mahiyetiyle anlamadan yapılan uygulamaların başarısız olacağını öngörememekten kaynaklanmaktaydı. Hayali köy portreleri çizilirken gerçek köy saf dışı bırakılmaktaydı. Başpınar Dergisinde *Köyde Başarı Şartları* başlığı ile ele alınan makale tam anlamıyla bu sorunun bir çerçevesini çizmekte ve köy konusuna yaklaşımı ile dönemin meşhur birçok aydınının köy tasavvurundan daha verimli ve yerinden bir bakış ortaya koymaktadır. Bizzat sekiz yıl boyunca köyde yaşamış olan C. Onay tarafından kaleme alınan bu yazıda köyün gerçekleri tüm çıplaklığı ile ortaya koyulmuştur. Onay'a göre köyde başarının en önemli yolu her şeyden önce köyü, köyün doğal ve sosyal yönlerinin tüm içyüzü ile birlikte tanınmasından geçmektedir (Başpınar, Nisan 1942, s. 6). Ona göre köy, seçkinlerin düşündüğü gibi basit haliyle 'birkaç ev, birkaç ağaç, sürü, çoban ve cahil ve görgüsüz bir zavallı topluluğundan' ibaret değildir. Köyü bütünüyle kavramak ve anlamak gerekmektedir. Oysa seçkinin zihniyetin dışarıdan gördüğü, diktatör bir köy ağasının elinde kalmış hiçbir kıymeti kalmamış insan sürüsünden ibarettir. Yazara göre köylü ile birebir temas eden eğitimli kesim için kanaat bundan ibaret değildir. Bilhassa köylü ile temas eden öğretmen, nahiye müdürü, sağlık görevlileri ya da ziraatçılar için durum böyle değildir. Onlar yakından temas kurdukları köylüdeki hem cehaleti ve kurnazlığı hem itikadı iman boyutunu hem de kendisinin kim olduğunu da bilecek kadar zeki bir yapıyı keşfetmektedirler:

Köylü tamamıyla realiteye bağlı bir dindardır. Tohumu toprağa atar, verecek Allah'tır der. Fakat hiçbir zaman iki demir ve dört demir sürülen tarlalardan Allah'ın aynı mahsulü vereceğine inanacak kadar avanak değildir. Namaz kıldırmak için tuttuğu köy imamına dini hürmeti ihmal etmez. Bununla beraber birçok hareketiyle de onun kendi sayesinde yaşadığını hatırlatmayı unutmaz. Bu sırada onlarda öyle ince tarzlara, kinayelere rastlarsınız ki. Hayret edersiniz (Başpınar, Nisan 1942, s. 6).

Böylece yazar köylünün aydınların düşündüğü kadar saf olduğu veya eğitime uygun olmadığı fikrine katılmamaktadır. Ona göre köylü son derece uyanık ve akıllıdır. Bu fikir Yunus Nadi'nin 'akıllı ve karakterli köylü' tanımlamasına da uygun görünmektedir (Nadi, 1939, s. 1). Köylünün en büyük sorunu köylünün yeteneksizliği değil bilgi ve donanım eksikliğidir (Başpınar, 1 Şubat 1939, s. 23). Yani aydınların köye ve köy sorununa tek tipçi ve dar bir çerçeveden bakışı eleştirilmekte ve sorunu yerinde incelemek ve irdelenmek gereği vurgulanmaktadır. Keza dönemin birçok fikir adamı da köycülük politikasındaki başarısızlığın genel sebebini aydınların ve idarecilerin köy sorununu bu tek yanlı ele alan yaklaşımlarından kaynaklandığını ifade etmiştir (Tütengil, 1969, s. 38).

Nitekim genel yorumlar, ülkenin köylü karakterini koruduğu sürece köy bünyesine uymayan çalışmaların, kurumların ya da fikirlerin verimsiz kalacağı yönündedir. Bu, köyü merkez almayan ve köyün gerçeklerinden hareket etmeyen uygulamaların sürekli olarak engellerle karşılaşmaya mecbur kalacağı belirtilmiştir. Bu sebeple çözüm köyün realitesine uyan ve bizzat köyün içinde yapılacak çalışmaların öne çıkarılmasıdır (Sözer, 1947, s. 93). Başpınar dergisinde de köy sorununa somut şekilde yapılan hemen hemen tek öneri aynı zamanda köyün hasreti olduğu ifade edilen onlara dokunacak bir insan eli ve makineler iken köylünün hasreti ise bilgi ve görgü ile ilme olan inançlarının artırılması olarak değerlendirilmiştir (Başpınar, Şubat 1944, s. 27). Aynı soruna ve yapılan aynı öneriye Gaziantep Vali Muavini olarak *Köy idaresi ve Köycülük Meseleleri* adıyla bir kitap hazırlayan Sabri Sözer (1947) de kitabında yer vermektedir. Ona göre köy konusundaki çalışmaların zorlukla yürütülmesindeki esas sebep köyle ilgili hazırlanan mevzuat veya hükümlerde değil bunları uygulayacak memurlar ve köylülerdeki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple öncelikle köylünün eğitilmesi gerekmektedir.

Bu noktada ulusal bazda da ön plana çıkarılan köylerde kalkınmayı gerçekleştirecek olan iki önemli figürden biri öğretmenlerdir. Bilhassa köyde yaşayan ve dolayısıyla sorunları bizzat görebilme ve teşhis edebilme şansına sahip olan öğretmenlere önemli bir görev verilmiştir. Genelde Cumhuriyet ideolojisinin bütün uygulama ve devrimlerinde özel dede köycülük politikalarında öğretmenlere verilen önem Başpınar Dergisinde de yer almıştır. Dergide öğretmen figürü, köyü kalkındırarak, yükseltecek, ‘kıraç toprakları bir uçmağa çevirecek’ kişi olarak değerlendirilmiştir (Başpınar, Ağustos 1943, s. 13). Ayrıca halkevleri ve köy enstitülerinin köylerdeki rolüne de yer verilmiştir. Köy Enstitülerinin ardından köylerdeki sistematik eğitim atağında on yıllık bir program düzenlenmiş, tüm köylerden para toplanması yoluyla her köye bir okul yaptırılması planlanmıştır. Yine okullara imkân ölçüsünde öğretmen ve eğitimci gönderilmesi de bu kapsamda kararlaştırılmıştır (Yeni Gaziantep, 5 Şubat 1946, s. 1). Gaziantep Halkevi Köycülük Şubasının çalışmaları da köycülük politikasının en önemli alanını oluşturmuştu. Bu çalışmalar köye bizzat hizmet götürmeyi ve köylüyü eğitime amacına yönelik çalışmalar içermekteydi. Kimi zaman köylünün şehirdeki işlerinin takibi kimi zaman köylüyü yeni tarım teknikleri ile tanıştırmak kimi zaman da sağlık ile ilgili hizmetleri köye götürmek halkevlerinin belirtilen önemli köycü çalışmaları arasındaydı. (Başpınar, 1 Şubat 1939, s. 23).

Benzer şekilde köycü politikanın ve ideal köyün öğretmen figürü ile beraber en önemli unsuru olarak tanımlanan muhtara da yer verilen yazılarda ideal bir devlet memuru olarak hem köylüye rol model olan hem de devletin imajını taşıyan muhtar tipi çizilmiştir. Gerçek bir köy muhtarının profilinden hareketle muhtarın ‘kibar, aydın düşünen, medeni esvap giyinen, güzel konuşan, köyü demokratik olarak idare edebilme yeteneğine sahip, vicdanlı ve namuslu’ bir köylü imajına sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Yazıya göre köy muhtarı cumhuriyet değerlerini köye yansıtabilecek ve bunu kişiliği ile rol model olarak çizecek kişidir (Başpınar, Eylül 1943, s. 7).

Dergide yer alan önemli köy konularından biri de köylüyü topraklandırma kanununun kabulüydü. Bilindiği üzere kanun daha ziyade devlete ait boş arazinin dağıtımını ön görünken büyük arazi sahiplerinin topraklarına müdahale etmiyor hatta bu toprak sahiplerini de topraklandırmış oluyordu. Başpınar Dergisinde yine de geniş bir kabul ve büyük bir şaşaa ile topluma sunulan ve bir bayram haline getirilen Toprak Kanununun detaylı bir anlatımına bürokrasinin yerel temsilcilerinden birinin ağzından yer verilmiştir. *Toprak Bayramı* nedeniyle Gaziantep Halkevinde yapılan toplantı sırasında Ziraat Müdürü Fazlı Danışman tarafından bir konferans verilmişti. Bu konuşma da Toprak Kanununun amacının ‘toprak sahibi vatandaşların mülkiyet haklarını korumak, topraksız ve geçimi toprağa bağlı vatandaşların hak ve ihtiyaçlarını düzenlemek ve çiftçiliği teşkilatlandırmak’ olarak belirtilmiştir. Danışman, aynı zamanda toprak sahibi olmanın köylünün yurda bağlılığını ve vatan sevgisini artıracaklarını ifade etmektedir. Köylünün toprağa tutunduğu oranda milletin de köyde tutunacağı belirtilmiştir (Başpınar, Haziran 1945, s. 4).

Öte yandan Başpınar Dergisinde yer alan diğer bir makalede ise köy ve köycülük üzerine yazılmış bir kitap tanıtımına ayrılmıştır. Sabri Sözer’in *Köy İdaresi ve Köycülük Meseleleri* isimli Gaziantep CHP Basımevi tarafından basılan kitabını izah etmiştir (Başpınar, Ekim-Kasım 1947, s. 22-23).

Sonuç

Başpınar Halkevi Dergisinde, ulusal bazda uygulanan köycü politikaya uygun yazı ve söylemlere yer verildiğini görmek mümkündür. Bununla birlikte yazıların derinlikten yoksun, bir çözüm önerisi sunmaktan ziyade genel söyleme paralel sloganik bir köy tasviri çizdiği görülmektedir. Köy ve köylü sorununa yaklaşım sadece köylüyü köyde tutmak üzere yapılan köyün varlığını çekici kılan özelliklerinin ön plana çıkarması olmuştur. Köylü köyde kalmalıdır

ama tabiat güzelliklerinden başka köylüyü köyde kalması konusunda yönlendiren başka çekici bir unsur ortaya konulamamaktadır. Bununla birlikte sorunu tespit eden ama çözüm öneremeyen bu söylemlerde en çok ön plana çıkan muhtar ve öğretmenin simgeleştirilen rol ve ödevleri olmuştur.

Kırsaldaki hemen hemen tek eğitimli kesimi oluşturan öğretmenler ve yazılarda belirtildiği gibi rol model olması beklenen, devleti temsil eden muhtar kimliği köyde kalkınmanın öncüsü kişileri olarak belirlenmiştir. Ancak gerçekte var olan hem nicelik hem nitelik olarak yetersiz öğretmen ve genellikle köyün ağası veya güçlü toprak sahibinin üstlendiği muhtarlık kimliğidir. Köylü üzerinde hâkim bulunan muhtar düşünüldüğü kadar rol model olma görevini üstlenmemektedir. Öğretmen ise köy ve köylünün geri kalmışlığı karşısında gerçek dışı ve hayali köy söylemlerini üreten kişi konumundan öteye gidememiştir. Bu kanaat için Köy Enstitüleri ve bu enstitülerin amaçlarına uygun olarak bizzat köyün içinden bir aydın yetiştirme faaliyetlerini kapsamamaktadır. Kendi dönemi içinde önemli bir amaca hizmet eden ve kısmen başarılı bulunan bu enstitüler belki de cumhuriyet döneminin köy söyleminin gerçeğe dönük en önemli adımını oluşturmuştur.

Tek parti döneminde bir yerel derginin ulusal amaca hizmet eden yazı ve yayınlarının konu edindiği bu çalışmanın karşılaştığı yazılar, düşünsel bir tartışma veya çözüm odaklı bir içerikten ziyade edebi temele dayalı şiirsel ve masalsı söylemlerden oluşmaktadır. Dergi hitap ettiği kitleye paralel olarak şiir, piyes ve hikâyeler gibi daha basit ve daha etkili bir söylem aracı olarak bu alanlarda yazılar yayımlamıştır. Söylem ve yazıların içeriği ulusal bazda yürütülen politikaya uygun bir strateji içinde yürütülmüştür. Bu yayınların halk üzerindeki tesiri ve geri dönütünün ne olduğu konusu ise farklı ve detaylı bir çalışması konusu olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Atatürk'ün Söylev ve Demeçler I-III (Açıklamalı Dizin İle)*, (2006). Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara,.
- Avcıoğlu, D. (1992). *Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün Yarın Birinci Kitap*, Tekin Yayınevi, İstanbul.
- Aysal, N. (2005). "Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 35-36, Mayıs-Kasım.
- Aydoğan, P. (2018). "Yunus Nadi ve Köycülük Düşüncesi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 73, No.2.
- BCA, 30.10.0.0.20.120.14: 23.12.1935.
- BCA,30.10.0.0.-13.77.25, 17.05.1937.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 1 (1), 1 Şubat 1939.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 6 (1), 1 Ağustos 1939.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 3 (35), Nisan 1942.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 4 (49-50), Haziran-Temmuz 1943.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 4 (52), Eylül 1943.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 4 (51), Ağustos 1943.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 5 (53), Ağustos 1943.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 6 (56-57), Şubat 1944.
- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 7 (73), Haziran 1945.

- Başpınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, 4 (90-91), Yıl: 8, Ekim-Kasım 1947.
- Berkes, N. (1982). *Atatürk ve Devrimler*, Adam Yayınları, İstanbul.
- Boratav, K. (2005). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, İmge Kitabevi, İstanbul.
- C.H.P. *Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası*, Ulus Basımevi, Ankara, 1935.
- Cumhuriyet Gazetesi*, (1933). "Cumhuriyet İdaresinin Köy Siyaseti", 10 (3406), 29 Ekim.
- Chatterjee, P. (2006). *Mağdurların Siyaseti Halk Siyaseti Üzerine Düşünceler*, Çev. Veysel Fırat Bozçalı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çetin, T. (1997). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Köylü Politikası (1923-1950)*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Dicle, E. (2012). "Modern Ulus Devlet Projesinde Bir İdeal Mekân Temsili Olarak Köy Ütopyası", *Turkish Studies*, Volume 7/1 Winter.
- Ercan, F. (1993). *Kırsal Yapıda Toplumsal Değişme*, Yar Yayınları, İstanbul.
- Erdem, Ç. (2008). "Cumhuriyet Yönetiminin 1930'lu Yıllarda Köyde ve Köylülükte "Dönüşümü " Gerçekleştirme İsteğinin Bir Aracı Olarak "Köy Eğitim Kursları"", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 / 3.
- Gökalp, Z. (1976). *Türkçülüğün Esasları*, Haz. Mehmet Kaplan, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- JR Moore, B. (1989). *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri Çağdaş Dünyanın Yararlanmasında Soyulunun ve Köylünün Rolü*, Çev. Şirin Tekeli-Alâeddin Şenel, Vyayınları, Ankara.
- Karaömerlioğlu, A. (2006). *Orada Bir köy Var Uzakta Erken Cumhuriyet Döneminde Köycü Söylem*, İletişim yayınları, İstanbul.
- Karaömerlioğlu, A. (2009). "Türkiye'de Köycülük", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 2*.
- Keyder, Ç. (2013). *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Köymen, N. K. (1975). *Eğitim Sosyolojisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Köymen, N. K. (1935). "Parti Programında Köycülük" *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 5 (29).
- Köymen, N. K. (1933). "Köy Seferberliğine Doğru", *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 5 (1).
- Köymen, N. K. (1934). "İradecilik ve Köycülük", *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 21 (4).
- Köymen, N. K. (1935). "Köycülük Programına Giriş", *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 26 (4).
- Köymen, O. (1999). "Cumhuriyet Döneminde Tarımsal yapı ve Tarım Politikaları", *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Makal, M. (2008). *Bizim Köy*, Literatür Yayınları.
- Mardin, Ş. (1990). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset Makaleler I*, İletişim yayınları, İstanbul.
- Nadi, Y. (1932). "Köye ve Köylüye çok Dikkat Lazım", *Cumhuriyet Gazetesi*, 9 (3001), 13 Eylül.
- Nadi, Y. (1933). "Türkiyemizde Köy ve Köylü", *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 (3412), 4 Kasım.
- Nadi, Y. (1933). "Türk Köylerini yükseltmek İçin 2", *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 (3432), 24 Kasım.

- Nadi, Y. (1933). “Yeni Milli Hamlemiz: köy Kalkınması”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 (5256), 30 Aralık.
- Nadi, Y. (1939). “Köyü Kalkındırmak, Ülkeyi Kuvvetlendirmek”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 15 (5260), 3 Ocak.
- Ozankaya, Ö. (1984). *Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*, Savaş Yayınları, Ankara.
- Ozankaya, Ö. (1991). *Toplumbilim*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Önder, İ. (1999). “Aşar’ın Kaldırılması ve Tarım Kesimine Uygulanan Vergiler”, *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Parla, T. (1993). *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye’de Korporatizm*, Deniz Yayınları, İstanbul.
- Resmi Gazete*, Köy Kanunu, Kanun No: 442, Sayı: 68, Tertip: 3, Cilt: 5, 07.04.1924.
- Resmi Gazete*, Köy Eğitim Kanunu, Kanun No: 3238, Sayı: 3639, 24.06.1937.
- Resmi Gazete*, Köy Enstitüleri Kanunu, Kanun No: 3803, Sayı: 4491, 22.05.1940.
- Resmi Gazete*, Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu, Kanun No: 4274, Sayı: 5141, 25.06.1942.
- Sözer, S. (1947). *Köy İdaresi ve Köycülük Meseleleri*, C.H.Partisi Basımevi, Gaziantep.
- Steinhaus, K. (1999). *Atatürk Devrimi Sosyolojisi II*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.
- Tankut, H. R. (1939). *Köylerimiz Bugün Nasıldır? Dün Nasıldı? Yarın Nasıl Olmalıdır?*, Kenan Basımevi ve Klise Fabrikası.
- Tanyol, C. (1962). "Türkiye’de Köye Yönelme Hareketleri." *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi* 2.17-18.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (1999). “Devletçilik Dönemi Tarım Politikaları (Modernleşme Çabaları)”, *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Temiz, Ö. (2006). *Gaziantep Halkevi ve Başpınar Dergisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tonguç, İ. H. (2020). *Canlandırılacak Köy*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Toprak, Z. (2002). “Türkiye’de ‘Narodnik’ Milliyetçiliği ve Halkçılık (1908-1918)”, *Türkler*, 14 Osmanlı, Yeni Türkiye Yayınları.
- Tütengil, C. O. (b.t.). *Türkiye’de Köy Sorunu*, Kitaş Yayınları, İstanbul.
- Tütengil, C. O. (1975). *100 Soruda Kırsal Türkiye’nin Yapısı ve Sorunları*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Toprak, Z. (2014). *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, Doğan Yayıncılık, İstanbul.
- Yeni Gaziantep Siyasi ve İhtimai Gazete*, (1946). 6 (503), 5 Şubat.